

“Eanodagas leat statistihka mielde unnán muitobuožalmasvuodát” – Sivvan heahpat, unnán diehtu ja diagnosaid váilun

SámiSostera ordnen Muitohallat-dilálašvuohta Heahtás geasuhii moaddelogi olbmo báikki ala ja nehta bokte čuovvut. Prošeaktabargi oaivvilda, ahte heahpat ja unnán diehtu muitobuožalmasvuodain váikkuhit dasa, ahte hui unnán olbmot leat diagnoseserejuvvon Eanodaga gielddas muitobuohccin.

SámiSoster Muiittohallat-prošeakta ordnii muitobuožalmasvuodaid birra dilálašvuođa Heahtás ja oasseváldiin ledje ollu jearldagat logaldalli muičoáššedovdi Tarja Niittymäkii Govva: Minna Näkkäljärvi / Yle

Muičoáššedovdi Tarja Niittymäki finadii mánnodaga juo goalmát geardde galledeamen Heahtás ja logaldallamin muitobuožalmasvuodain SámiSoster-searvvi dilálašvuođas. Ságasteapmi olbmuiguin lea dehálaš, daningo muitobuožalmasvuodát leat nu iešguđetláganat ja nuba maiddái hástalusat árgabeaivvis ieš muitobuohccái. Maiddái oapmahačča hástalusat leat mánggaláganat, muitobuožalmasvuoda heahpaneapmi lea okta dain.

Muitobuožalmasvuohta lea vel mángasiidda heahpat

Muitobuožalmasvuohta guoskkahii mángga dilálašvuođa guldaleaddji persovnnalaččat ja mánggat oasseváldit ledje muitobuohcci oapmahaččan bohtán guldalit muičoáššedovdi Tarja Niittymäki logaldallama. SámiSostera Muiittohallan-prošeavtta prošeaktabargi Sointu Jokiniemi lea vásihan, ahte dilálašvuođaide oassálastet juohke geardde veháš odđa olbmot ja, ahte dain dilálašvuođain leat vehážiid mielde ságastišgoahtán friddjasut áššiid birra.

– Olbmuid boahdá dovdu, ahte ii leat ge heahpat, ja jus dat diehtu manná sin bokte viidáset de dat álkidahtta barggu.

Jokiniemi árvala, ahte muittohuvvan lea heahpat mángasiidda ja dákkár olbmot, geat galggaše leat báikki nalde, eai mángii gávnna dilálašvuodaide.

– Sis ii leat dat dovdu, ahte sis livččii mihkkege váivviid árgabeaieallimis, ja ahte son gal vel birge ja ceavzá, ja ahte earáin leat dat problemat.

Statistihka mielde dušše guokte muittohuvvon olbmo Eanodagas

Muitobuoalmasvuoda áramuttus juo galggaše oapmahaččat leat gozuid nalde, erenomážit dalle, jus eará buoalmasvuodain ii sáhte čilget muittohuvvama.

Muitobuoalmasvuodaid ii sáhte vel dán muttus oalát buoridit, muhto leat leahkime buorit dálkasat, maiguin muitobuoalmasvuoda ovdáneami sáhtta goazihit, go fal dálkkodeapmi álggahuvvo dávdda áramuttus.

Muittohallat -prošeaktabargi Sointu Jokiniemi ávžžuha oapmahaččaid áiggil giddet fuomášumi muittohuvvama signálaide árgabeaieallimis. Govva: Minna Näkkäljärvi / Yle

Váttisvuhtan goitge Eanodagas lea Sointu Jokiniemi mielas dat, ahte muitobuoalmasvuohhta ii diagnoserejuvvo doarvái árrat.

– Mu muittu mielde diibmá golggotmánus ledje seammá logaldalli dieđuid mielde, Eanodaga statistihka buohhta dušše guokte, badjel 70-jahkásačča diagnoserejuvvon muitobuohcci, ja dat lea hirbmat unnán.

Sivvan unnán diagnoserejuvvon muitobuohcciide ii leat dat, ahte Eanodagas eai livčče muitobuohccit, meinne Jokiniemi.

– Olbmot eai leat mannan doaktárii ja dutkkahan dávdda, olbmot leat divššukeahtta ja buohccájit muitobuoalmasvuodain, árvala Jokiniemi sivvan statistihka loguide ja danin su mielas ii ábut gal jáhkkit statistihkadieđuide.

– Sis eai leat diagnoserejuvvon muitobuoalmasvuodadávddat, eaige dálkasat, sii fertejit dušše ceavzit árgabeaivvis deainna dávddain. Dušše eará dávddaide leat dálkasat ja diagnosat, muitala Jokiniemi, gii iežas bargguge bealis juo lea deaivan eanet, go dušše guokte muitobuohcci olbmo gielddas.

Muitobálggis gihppagis rávvagat, mot muittohuvvan oapmahažžii oažžu ruovttugiielddas veahki
Govva: Minna Näkkäljärvi / Yle

“Oapmahaččat gozuid nalde”

Muittohallat-prošeaktabargi mielas oapmahaččat galggaše leat gozuid nalde ja váldit vuhtii árgabeaivve signálaid, jus lagamuččas eai leat dál visot nu bures.

– Sii eai galggaše čiegadit dán ášši baicce evttohit doaktárii mannama ja dainna málliin árat oažžut diagnosa ja dálkasiid. Dálkasat vehá sáhtáše eastadit dávdda jođánis ovdáneami, árvala Jokiniemi.

“Muitobuožalmasvuodaid viiddes gieddi”

Heahttálaš Nils-Heaika Valkeapää lei maid boahtán gullát dilálašvuhtii muitobuožalmasvuodaid birra ja son lei duhtavaš dilálašvuoda ságaide.

– Ođđa áššin mitaluvvui, ahte makkárat leat dat muitobuožalmasvuodát ja mat váikkohit dása, ahte dat ii boađe nu jođánit. Mat dollet olbmo dearvvasin ja muittu buorrin, váikko ollu manai badjelnai maid in muitte, bohkosa Valkeapää

Nils-Heaika Valkeapää lei duhtavaš ođđa dieđuide maid oaččui dilálašvuodas ja čuovvovaš logaldallamis guovvamánus beassá son gullat mot muittohuvvan olbmuiguin galgá deaivvadit
Govva: Minna Näkkäljärvi / Yle

– Oaidná ahte lea oalle viiddis dat gieddi, dat buohccivuolta. Mot dat oaidnu ja mot váikkoha.

Dilálašvuodas eai vel beassán dan muddui, ahte mot galgá muittohuvvan olbmuin deaivvadit. Fáddá bohtá ovdan easka bohtte deaivvadeamis guovvamánus. Dikšuntestameanttas goitge gerge dán dilálašvuodas vehá juo humadit.

Dikšuntestamentii Nils-Heaika Valkeapääs ledje juo juogalágan jurdagat sisdoallun, váikko sudnos eamidiin vel buorre ordnet leage eabage leat vel nie guhkás buozalmasvuodaid dahje boarásnuvvama jurddahan.

– Dál go dainna jirpmiin jurddašan ovddosguvlui, de jus mun muittohuvan inge máhte šat suomagiela, de gáibidivččen gal, ahte galget addit sámegielat divššu, oaivvilda Valkeapää.